

Kiezen voor de toekomst

WIL JE GEZONDER LEVEN?
WEES DAN MATIG MET CHEMISCHE PRODUCTEN!

“Kiezen voor de toekomst”

De giftige chemische producten die aanwezig zijn in bijvoorbeeld plastic flessen, zonnecrèmes, antikleefpannen en pesticiden voor in de tuin, kunnen onze dood betekenen. Het is hoog tijd dat we onze gezondheid voorrang geven op bedrijfswinsten, door de chemische industrie efficiënt te reguleren. De *Health and Environment Alliance* (HEAL) en de *Mouvement pour le Droit et le Respect des Générations Futures* (MDRGF) hebben hun krachten gebundeld om aan te tonen in welke mate bepaalde vaak gebruikte chemicaliën de gezondheid kunnen schaden, maar ook om aan te geven welke beleidsopties kunnen bijdragen tot een betere toekomst.

DE WEBSITE “CHOOSING OUR FUTURE” VIND JE OP:

www.choosingourfuture.eu

De stripverhaaltjes in deze publicatie zijn van de hand van David Ratte, auteur van de reeks “Toxic planète”, gepubliceerd bij Editions Paquet.

Deze publicatie maakt deel uit van de gezamenlijke campagne van het “Chemicals Health Monitor project” van de *Health and Environment Alliance* (HEAL) en de *Mouvement pour le Droit et le Respect des Générations Futures* (MDRGF).

Publicatieverantwoordelijke: Génon K. Jensen, Health and Environment Alliance (HEAL)

Redactiecoördinator: Diana G. Smith, HEAL

Herlezing: Monica Guarinoni, Hana Kuncova, Lisette van Vliet, Christian Farrar-Hockley, Katrina Pehoff, HEAL; François Veillerette, Nadine Lauverjat, Aurèle Clémencin, MDRGF.

Research: Edith Verhoestraete

Bijdragen: Philippe Irigaray en Marie Laure Sanghare, ARTAC, Frankrijk; Helen Lynn, Women’s Environmental Network/ Wildcard Research and Communications, Groot-Brittannië; Professor Peter J Helms, Head of the Academic Department of Child Health, University of Aberdeen, Groot-Brittannië; Hanns Mohsammer, ISDE, Oostenrijk; Anne O’Donnell, Minister van Volksgezondheid, Ierland; Jurek Vengels, BUND (Friends of the Earth, Duitsland).

Lay-out: beëlzePub

Drukker: Drukkerij Gillis, op gerecycleerd papier met inkt van plantaardige oorsprong

Publicatiedatum: February 2010

Kiezen voor de toekomst

Voortdurende blootstelling aan door de mens geproduceerde chemicaliën heeft gevolgen voor onze gezondheid en ons leefmilieu.

Chemische producten maken integraal deel uit van onze moderne levensstijl. Je vindt ze in onze huizen, tuinen, scholen, kleren, in de lucht die we inademen, ons voedsel, onze gsm's, computers, wagens, etc. Dat betekent dat we dagelijks worden blootgesteld aan een ware chemische cocktail!

Chemische producten maken ons dagelijks leven misschien eenvoudiger, maar sommige producten hebben een impact op onze gezondheid en brengen leed met zich mee dat vermeden kan worden.

Uit studies blijkt dat er in ons lichaam meer dan 70 chemische producten kunnen worden aangetroffen. Veel van die producten werden vastgesteld bij kleine kinderen, en in sommige gevallen lagen de waarden bij hen hoger dan bij volwassenen. Zodra die chemicaliën zich in ons bloed bevinden, raken we ze nog moeilijk kwijt. Choquerend, vind je niet?

Er is nog maar weinig geweten over de manier waarop die vervuilende stoffen zich opstapelen in ons lichaam en we weten nog niet alles over de gevolgen die deze chemische cocktail zou kunnen hebben op lange termijn. Er zijn echter steeds meer wetenschappelijke studies die aantonen dat die producten een rol spelen in de ontwikkeling van bepaalde kankers, aangeboren afwijkingen, astma, allergieën, stoornissen van het immuunsysteem en de daling van het aantal zaadcellen in sperma. Al even choquerend, is het niet?

Omdat wij dat net zo choquerend vinden, besloten we een aantal stripverhaaltjes te maken over deze problematiek, om zoveel mogelijk mensen hiervan bewust te maken, en vooral jongeren en zorgverleners die niet altijd op de hoogte zijn van de risico's.

Génon K. Jensen

Francois Veillerette

Wat kan een doeltreffender volksgezondheidsbeleid doen aan deze situatie?

Eerst en vooral zou ons voedsel veiliger moeten worden, en zouden groenten en fruit bij voorbeeld geen residuen van gevaarlijke bestrijdingsmiddelen meer mogen bevatten. Daarnaast zouden ook industriële producten veiliger moeten zijn en een duidelijker etiket moeten krijgen. Dat geldt vooral voor voedselverpakkingen, onderhoudsproducten, keukengerei en cosmetica.

Ook onze werkomgeving zou veiliger moeten zijn, zodat werknemers niet langer worden blootgesteld aan risicovolle chemische stoffen. Zo zouden landarbeiders niet langer blootgesteld mogen worden aan toxische pesticiden, omdat ze daardoor ze het risico lopen op bepaalde ziekten, zoals de ziekte van Parkinson.

Als daar allemaal voor gezorgd, zou ons lichaam zich geleidelijk aan kunnen zuiveren van die "chemische soep" die momenteel in ons bloed en zelfs in moedermelk aanwezig is. Uiteindelijk zou ook het aantal gevallen van borst- en prostaatkanker en van de ziekte van Parkinson dalen, zouden er minder mensen allergieën ontwikkelen en zouden minder koppels te kampen krijgen met vruchtbaarheidsproblemen. Dan is de keuze toch snel gemaakt?

Dit boekje biedt ons allemaal de kans om dat waar te maken..

Génon K. Jensen
Executive Director, Health
and Environment Alliance
(HEAL)

Francois Veillerette
Président, MDRGF
(Mouvement pour le
Droit et le Respect des
Générations Futures)

Wat de stripverhaaltjes betreft

We hopen dat jullie deze 4 stripverhaaltjes leuk vinden. Ze zijn van de hand van de bekende Franse striptekenaar David Ratte*. De sympathieke personages en de geestige verhaaltjes leggen het verband tussen blootstelling aan chemische stoffen in het dagelijks leven, de gevolgen voor onze gezondheid, en de kansen die we krijgen om te kiezen voor een betere toekomst.

Zodra jullie de stripverhaaltjes hebben gelezen, willen jullie er vast meer over weten. Op pagina 19 leggen we uit wat er allemaal achter de dialogen schuilgaat. Elke uitleg wordt onderbouwd met wetenschappelijke referenties die beschikbaar zijn op de site "Choosing our Future".

Als je zelf je steentje wil bijdragen, lees dan zeker eens het kader met informatie en weblinks dat je kunt vinden na het onderdeel "Achtergrond bij de dialoog" van elk stripverhaaltje. Op pagina 30 vind je ook een glossarium.

We geven ook een overzicht van de acties die de EU volgens ons zou moeten ondernemen om van Europa een voorbeeld te maken inzake bescherming van de gezondheid en het milieu.

De informatie die je meekrijgt in de strips en in de verklarende teksten is niet exhaustief, maar we hebben er wel alles aan gedaan om zo nauwkeurig mogelijk te zijn.

Je kunt de site "Choosing our Future" vinden op www.choosingourfuture.eu en via de partners van het project op: www.env-health.org, www.mdrgf.org en www.chemicalshealthmonitor.org.

* David Ratte is vooral bekend als auteur van de reeks "Toxic planet". Die bestaat uit grappige verhaaltjes over een wereld die zodanig vervuild is dat iedereen een gasmasker moet dragen! Zijn website is www.toxicplanet.info.

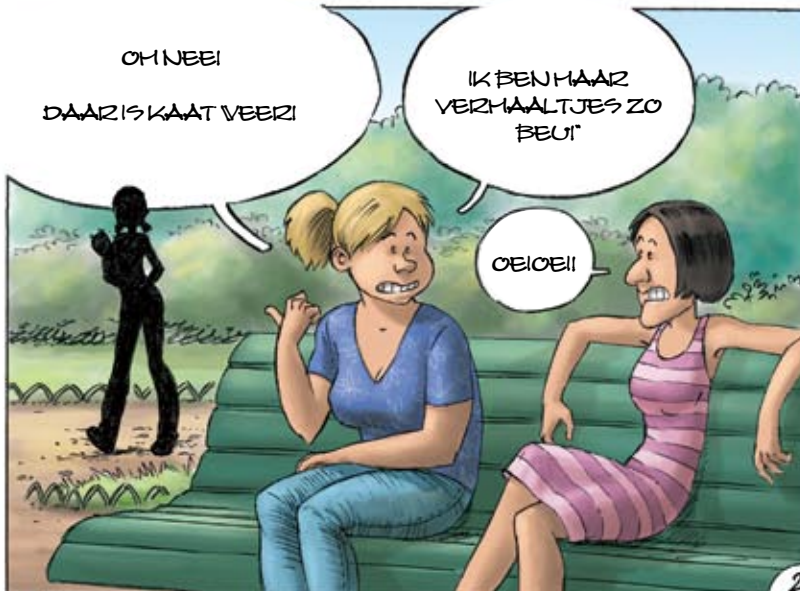
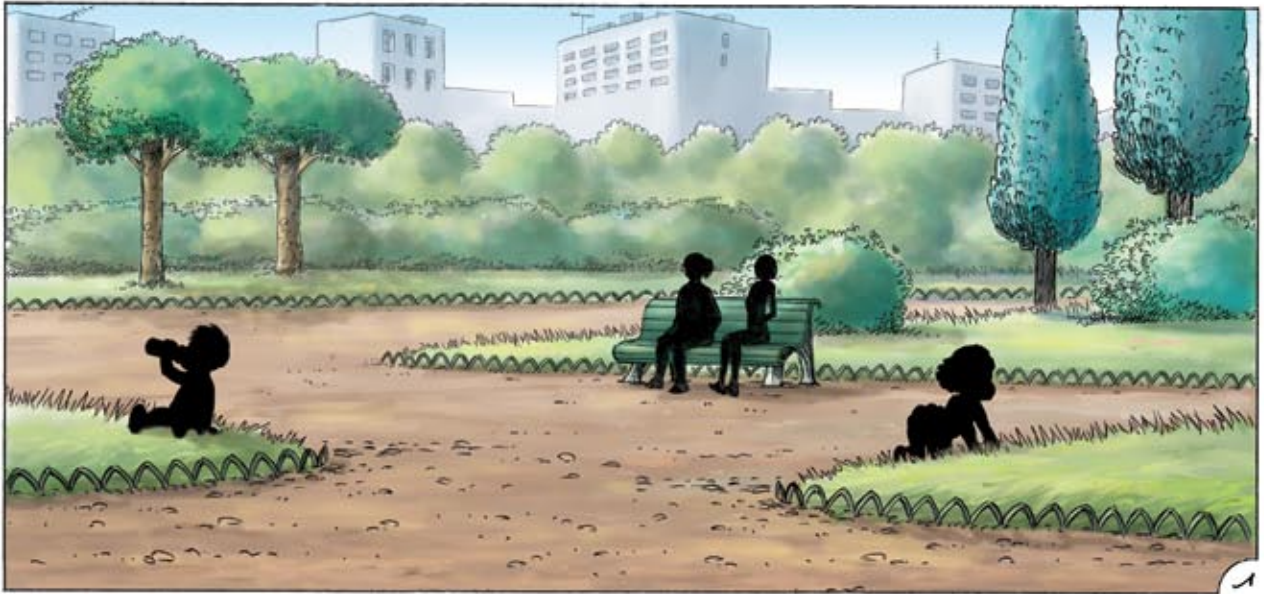
GROENE WEIDEN?

Hoe chemische producten onze gezondheid bedreigen

Ongeacht onze leeftijd, waar we ook leven of wat we ook doen, niemand ontsnapt aan de dagelijkse blootstelling aan chemische stoffen die onze gezondheid bedreigen.

We worden eraan blootgesteld via voedsel en water, via de cosmetica die we op onze huid smeren, via de dampen van onderhoudsproducten en de vervuilde lucht in onze steden.

Foetussen en kinderen lopen het grootste risico omdat ze een lagere weerstand hebben. Bovendien hebben ze nog vele jaren voor zich waarin ze te maken kunnen krijgen met kanker of andere gezondheidsproblemen.

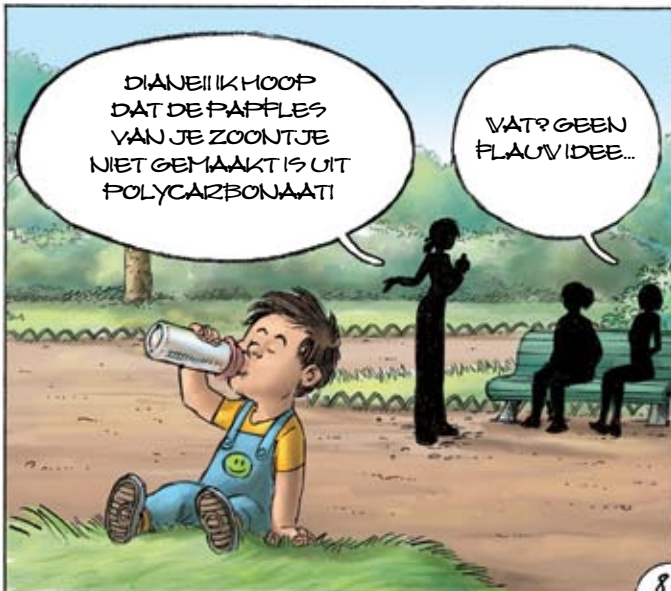
EN JULLIE? ZEG NIET DAT JULLIE NAAR MIER ZIJN GEKOMEN MET DIE BUGGYS!

JULLIE KINDEREN ZITTEN MIDDENIN DE UITLAATGASSEN!

BESETTEN JULLIE DAT BENZENDAMPEN LEUKEMIE KUNNEN VEROOZAKEN?

OH JA?

DIANE! IK HOOP DAT DE PAPPLES VAN JE ZOONTJE NIET GEMAAKT IS UIT POLYCARBONAAT!

VAT? GEEN FLAUVIDEE...

KOM AAN ZEG, DAT JE ZOIETS NIET VEET!

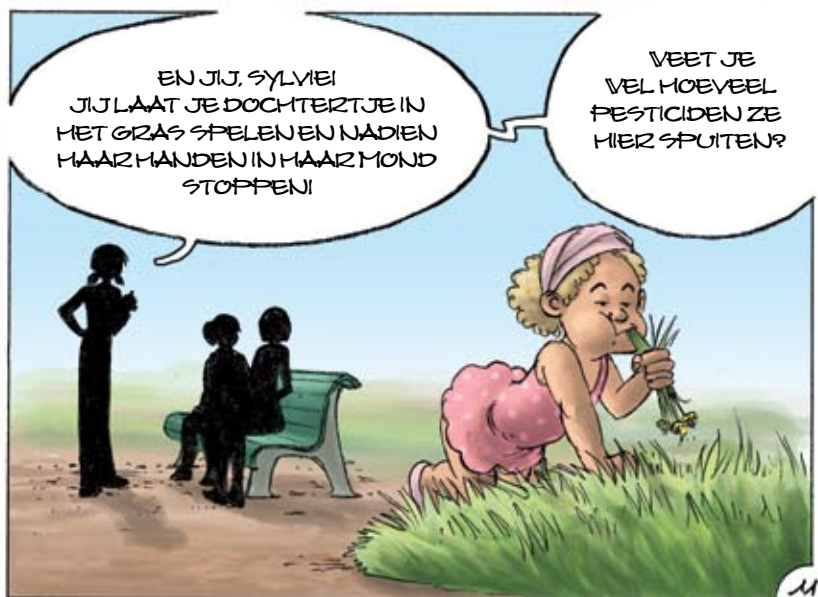
POLYCARBONAAT KAN BISFENOL A BEVATTEN, EN KAN ZIJN VRUCHTBAARHEID AANTASTEN...

VIL JE LATER MISSCHIEN GEEN GROOTMOEDER VORDEN?

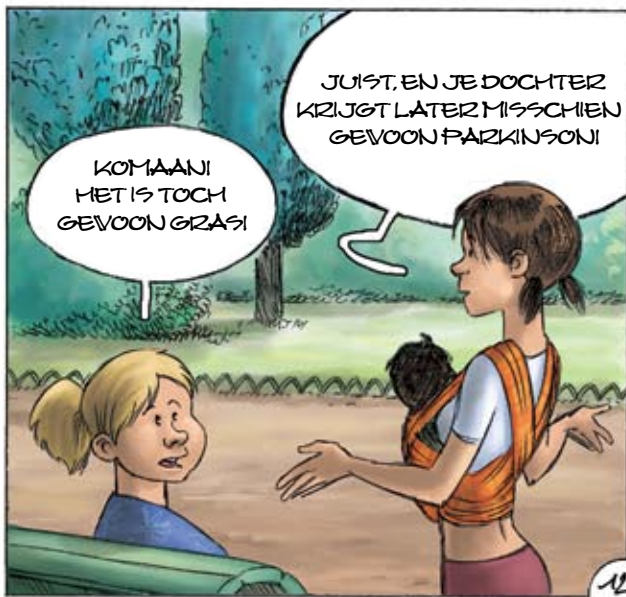
DAAR IS GEEN MAAST BIJ...

KLOFT, MAAR JE MOET ER NU AL AANDENKEN!

EN JIJ, SYLVIE! JIJ LAAT JE DOCHTERTJE IN MET GRAS SPELEN EN NADIEN MAAR MANDEN IN HAAR MOND STOPPEN!

VEET JE VEL MOEVEEL PESTICIDEN ZE MIER SPUITEN?

SCÉNARIO ET DESSINS : DAVID RATTE

COULEURS : SYLVIE SABATER

SUPERMAN BIJ DE MARSMANNETJES

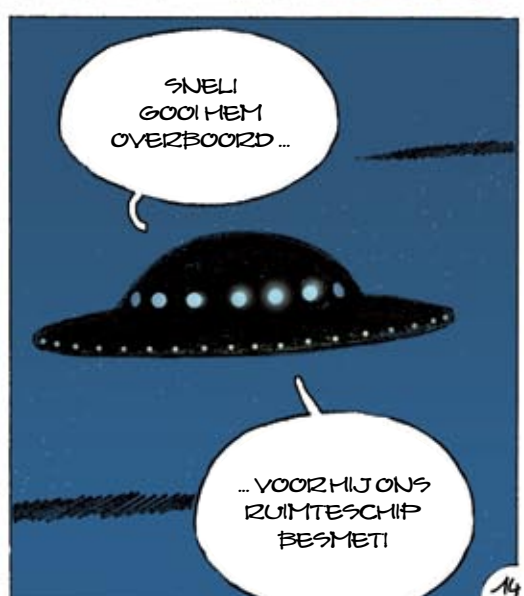
Leven op aarde betekent blootgesteld worden aan chemicaliën en leven in een “chemische soep”

Heel wat chemische substanties, waarvan de gevolgen voor onze gezondheid nog niet grondig zijn onderzocht, stapelen zich op in ons lichaam, hoewel ze daar niet thuishoren.

Niemand weet precies wat de gevolgen op lange termijn zullen zijn van die in ons bloed aanwezige chemische producten voor onszelf, onze kinderen en de toekomstige generaties.

In ons bloed zijn nog steeds sporen aanwezig van chemische producten die reeds jaren geleden werden verboden.

EEN ASSEPOESTER OM NOOIT TE VERGETEN

Pas op met sommige cocktails!

Elke dag worden we blootgesteld aan een cocktail van synthetische chemicaliën, die krachtiger en gevaarlijker kan zijn dan één stof afzonderlijk.

Hoewel we dagelijks en veelvuldig worden blootgesteld, beschikken we niet over voldoende informatie over de veiligheid en de impact van deze chemische cocktails op onze gezondheid. Een gebrek aan bewijs betekent echter niet dat de chemische stoffen die we gebruiken en de cocktails waaraan we worden blootgesteld zonder gevaar zijn!

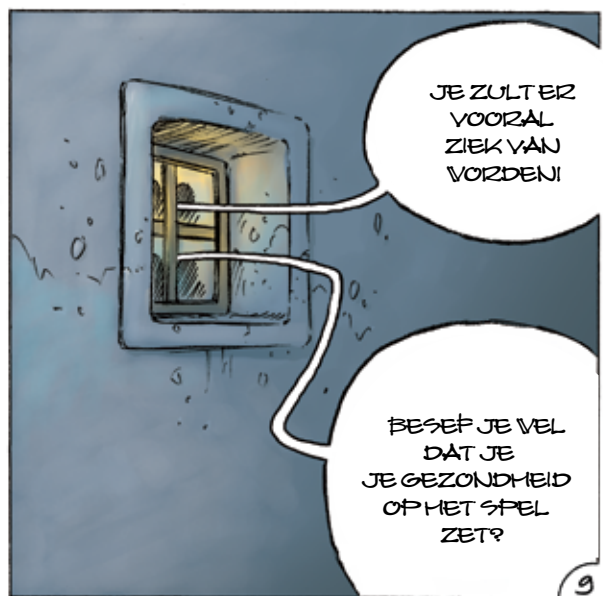
Wij hebben het recht om te weten of de producten die we gebruiken veilig zijn en welke chemische stoffen erin aanwezig zijn.

ONDERTUSSEN VORD IK ER VEL MOOI VAN!

ENDAS HET ENIGE DAT TELT.

JE ZULT ER VOORAL ZIEK VAN VORDEN!

BESEF JE VEL DAT JE JE GEZONDHEID OP HET SPEL ZET?

JA JA...!

LUISTER, DIT IS DÉ PARTY VAN HET JAAR.

DAAR KOMEN PRODUCERS OF AF, EN CASTING DIRECTORS, ...

HET IS NU OF NOOIT ALS IK IN DE PICTURE VIL KOMEN.

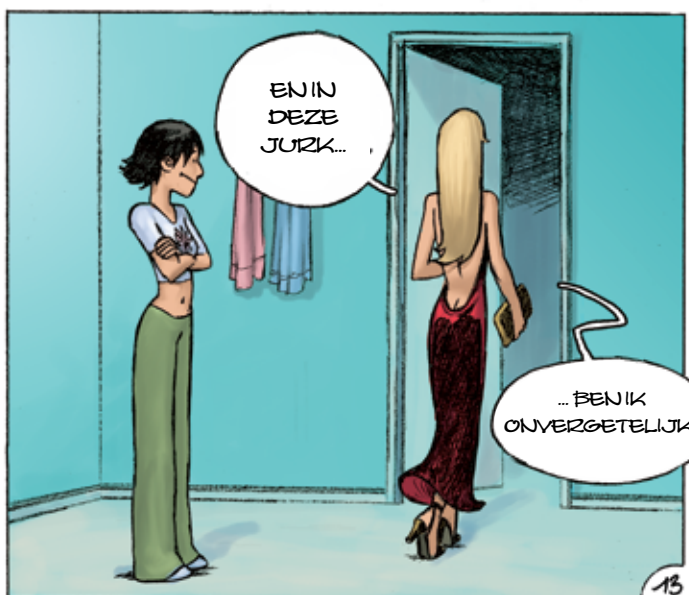
IN DE PICTURE KOM JE ZEKER...!

JA, LACHER MAAR MEE!

MAAR ALS JE SUCCES VIL HEBBEN, MOET JE OPVALLEN!

INDRUK MAKEN!

EN IN DEZE JURK...

... BEN IK ONVERGETELIJK.

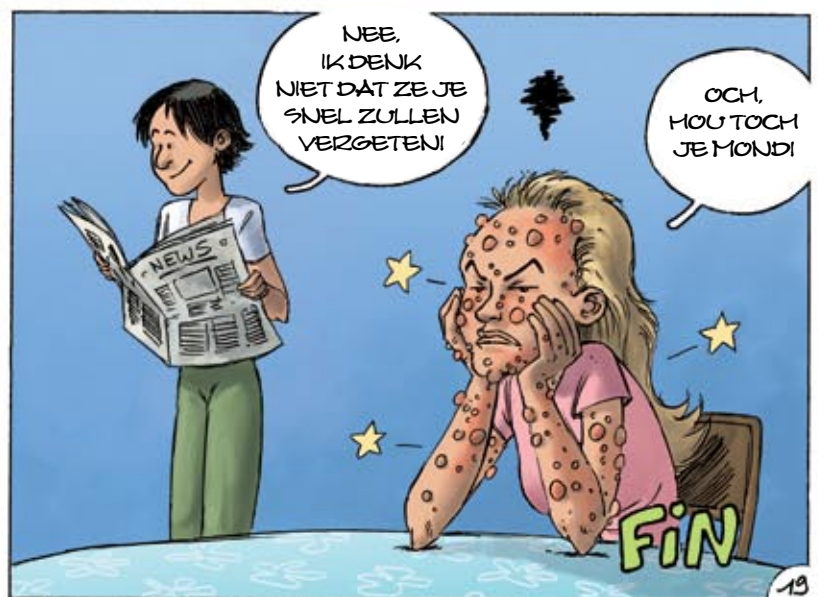
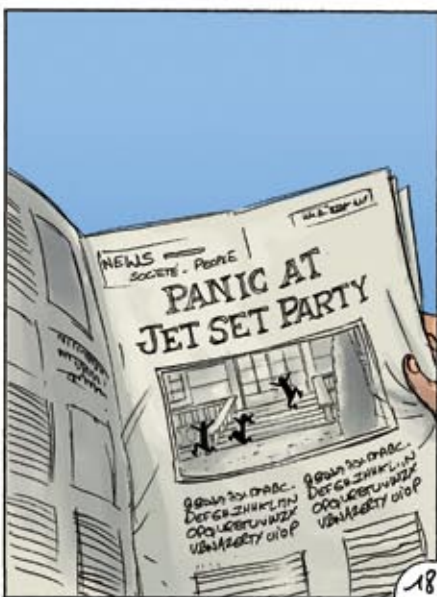
LEUKE
AVOND NOG,
ZUURFRUIMI

DAT ARME KIND
BEGRIJPT OOK
NIKS VAN HET
LEVEN...

VREEMD...
MIJN GEZICHT
PRIKKELT EEN
BEETJE.

NEE,
IK DENK
NIET DAT ZE JE
SNEL ZULLEN
VERGETEN!

OCH,
HOU TOCH
JE MONDI

DAG NONKEL! NOG STEEDS EEN BEETJE GEK?

Als we gezonder willen gaan leven, moeten we ook onze regering vragen om ons beter te beschermen tegen schadelijke stoffen.

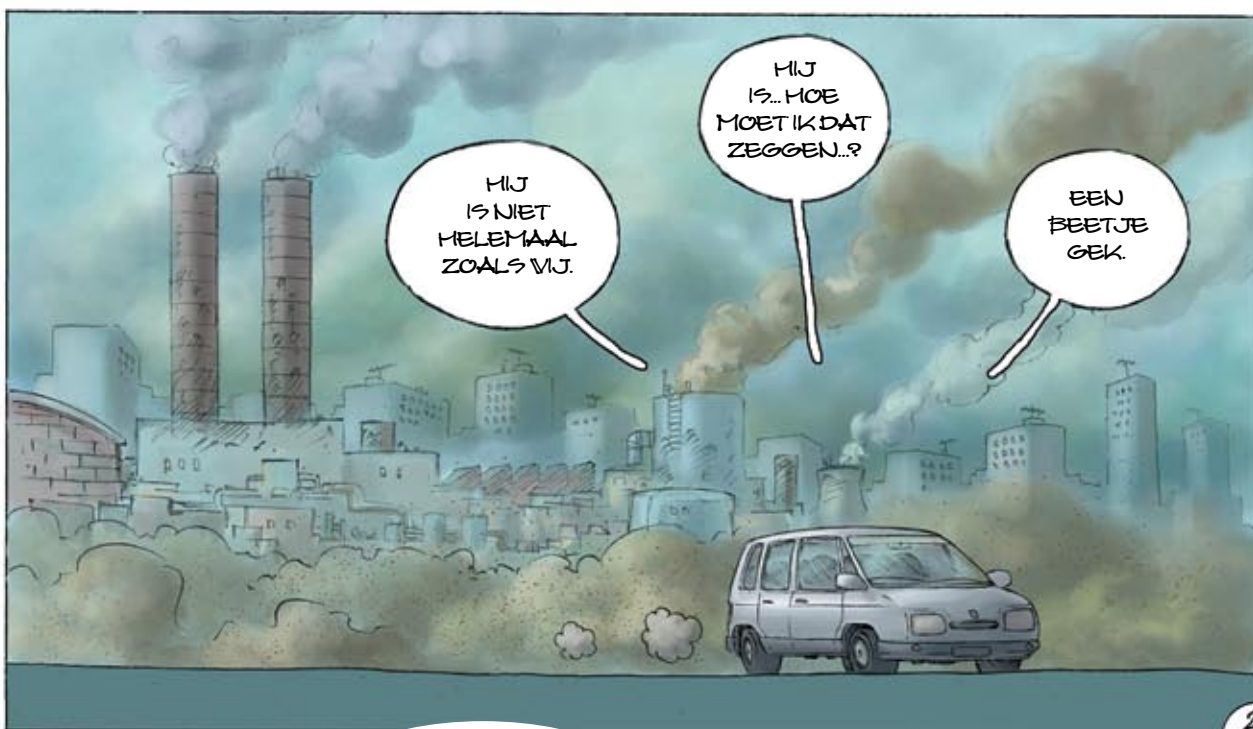
Aangezien we van sommige chemische producten niet zeker zijn of ze wel veilig zijn, zouden we er voorzichtig mee moeten omspringen.

Er bestaan veiligere alternatieven voor schadelijke chemicaliën. Vraag hiernaar bij jouw regering!

Naast onze eigen inspanningen om onze manier van leven te veranderen, zouden onze regeringen ook maatregelen moeten nemen om ons te beschermen tegen schadelijke chemische stoffen.

LUISTER EENS KINDEREN,
VOOR VE ER ZIJN, MOETEN JULLIE
MET EEN EN ANDER VETEN OVER
NONKEL JOS.

MIJ
IS NIET
HELEMAAL
ZOALS VIJ.

MIJ
IS... MOE
MOET IK DAT
ZEGGEN..?

EEN
BEETJE
GEK.

SCHAT,
JE MOET
ZE TOCH NIET
BANG MAKEN!

IK VIL ZE HELEMAAL
NIET BANG MAKEN. IK VIL ZE
GEVOON VERVITTIGEN,
DA'S ALLES.

UITEINDELIJK
HEBBEN ZE NOG NOOIT
IEMAND ALS MEM
ONTMOETI

4

DUS, KINDEREN,
JULLIE MOETEN
VETEN DAT NONKEL
JOS NIET LEEFT
ZOALS VIJ...

...EN OOK
NIET EET
ZOALS VIJ.

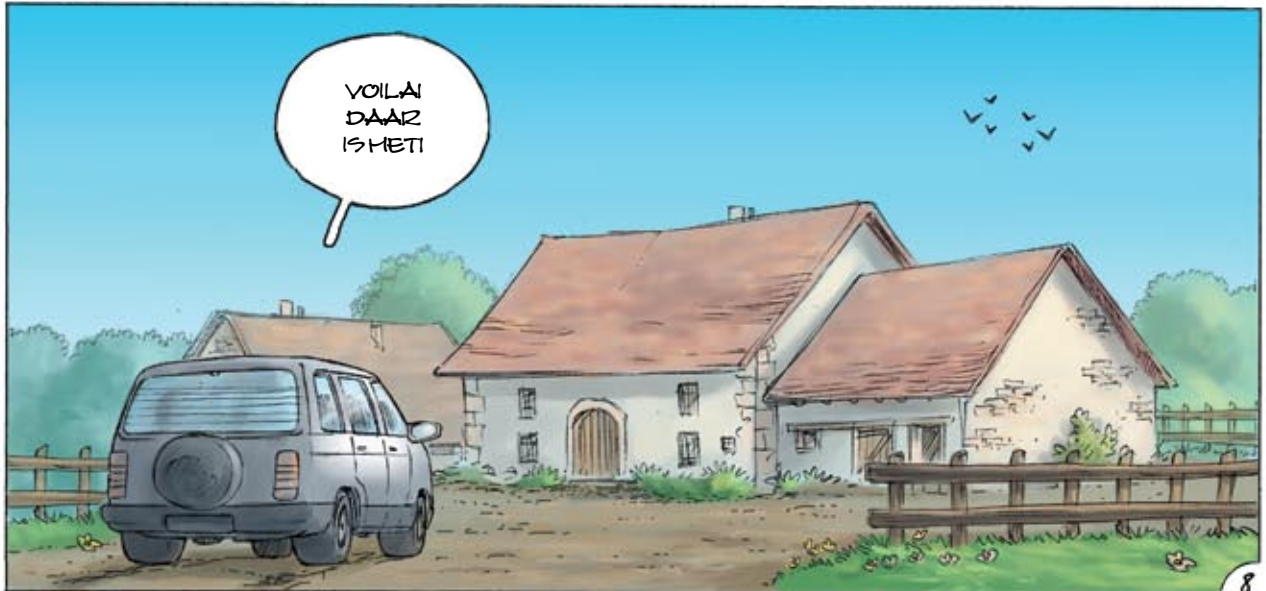
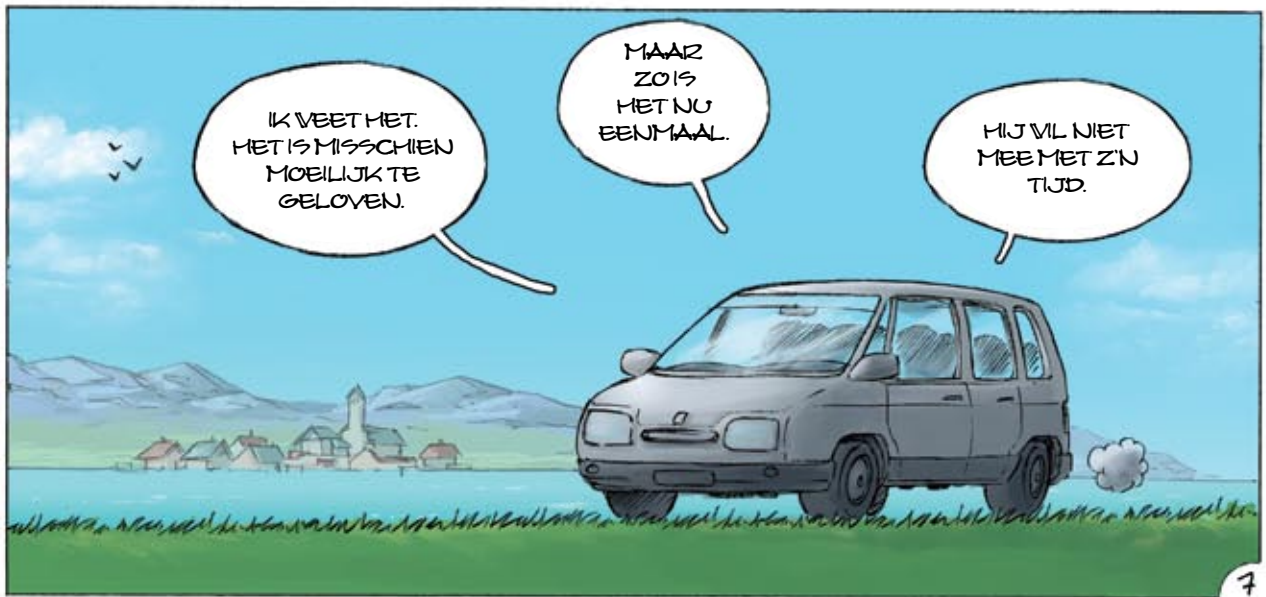
5

MIJ KVEEKT ZELF ZIJN FRUIT
EN GROENTEN...

...EN MIJ
GEBRUIKT
NOOIT
PESTICIDEN.

6

Achtergrond bij de dialoog

Hieronder vind je informatie over de onderwerpen die aan bod kwamen in de stripverhaaltjes. In het glossarium achteraan in dit boekje worden een aantal woorden en termen uitgelegd waarmee je misschien niet vertrouwd bent. Uitgebreidere informatie kan je vinden op de "Choosing our Future"-site (www.choosingourfuture.eu)

GROENE WEIDEN? (pagina 3-6)

Prent 4:

Zwangerschap: Sommige chemische producten stapelen zich op in ons lichaam. Die gevaarlijke substanties kunnen door de zwangere vrouw worden doorgegeven aan de foetus. Zelfs een lichte dosis kan ernstige gevolgen hebben voor ongeboren baby's en een negatieve invloed hebben op hun latere ontwikkeling en hun verstandelijk vermogen. Het staat vast dat bepaalde industriële chemische producten de oorzaak zijn van hersenschade bij kinderen die er tijdens de zwangerschap aan werden blootgesteld.

Rokers: Tabak en sigarettenrook zijn erg schadelijk voor onze gezondheid en voor die van de mensen rondom ons. Tabaksrook bevat meer dan 4.000 chemische bestanddelen; van 50 daarvan is geweten dat ze kanker veroorzaken en meer dan 100 zijn toxisch (giftig). Tabaksgebruik kan schadelijk zijn voor de vruchtbaarheid van de vrouw en kan ook complicaties veroorzaken tijdens de zwangerschap, zowel voor de moeder als voor de baby.

Prent 5:

Pannen met antikleeflaag: Een groot aantal braadpannen en steelpannen met een antikleeflaag die we gebruiken in de keuken bevatten PFOA (Perfluorooctaanzuur). Studies hebben aangetoond dat die chemische producten bij normale kooktemperaturen in de lucht terecht komen en in het voedsel dat wij opnemen. Van PFOA wordt vermoed dat het kankerverwekkend is en dat het de groei en de hersenontwikkeling van baby's belemmert. PFOA is een perfluorverbinding (PFC).

Prent 7:

Uitlaatgassen: Inademing van benzeen, afkomstig uit uitlaatgassen van motorvoertuigen, wordt in verband gebracht met bepaalde soorten kankers zoals leukemie. Uitlaatgassen inademen verhoogt ook het risico op astma bij kinderen.

Leukemie: Dit is een soort bloed- of beenmergkanker die kinderen en volwassenen kan treffen. Benzeen inademen dat afkomstig is uit uitlaatgassen van auto's kan leukemie veroorzaken.

Het aantal gevallen van kinderkanker neemt jaar na jaar toe in Europa.

Prent 8:

Papflessen: Vele papflessen zijn vervaardigd uit polycarbonaatplastic (PC), dat bisfenol A (BPA) bevat, een gevaarlijke chemisch bestanddeel dat hormoonverstoring kan werken. Wanneer BPA uit een papfles vrijkomt, besmet het de vloeistof die erin zit en worden baby's en erg jonge kinderen er rechtstreeks aan blootgesteld.

Prent 9:

Bisfenol A: BPA is een chemische stof die synthetisch wordt vervaardigd en die aanwezig is in polycarbonaatplastic (PC). Het wordt in grote hoeveelheden aangemaakt en wordt verwerkt in producten voor dagelijks gebruik zoals papflessen of conservenblikken. Van daaruit kan BPA doorsijpelen in de voedingswaren.

Uit studies blijkt dat BPA kan interfereren met de normale werking van ons hormonaal systeem en negatieve gevolgen kan hebben, vooral op het vlak van voortplanting, ontwikkeling en gedrag.

Vruchtbaarheid bij de man: Wetenschappelijke studies tonen steeds vaker aan dat de kans dat een man kinderen kan verwekken kan dalen als gevolg van blootstelling aan bepaalde synthetische chemische stoffen.

Prent 11:

Kwetsbare groepen: In vergelijking met volwassenen absorberen en stockeren jonge kinderen en baby's meer van de schadelijke chemische producten waaraan ze worden blootgesteld. Ze worden er ook meer aan blootgesteld doordat ze kleiner zijn en dus meer in contact komen met de chemicaliën die zich op de grond opstapelen, en doordat ze vaak hun handen in hun mond steken.

Pesticiden: Blootstelling aan bepaalde pesticiden, zoals herbiciden en insecticiden, kan het risico verhogen dat kinderen bepaalde kankers ontwikkelen, zoals non-Hodgkin-lymfomen en leukemie.

Prent 12:

Ziekte van Parkinson: personen die langdurig aan bepaalde pesticiden werden blootgesteld, ook al is het in lage dosissen, lopen een hoger risico om de ziekte van Parkinson te krijgen dan personen die niet werden blootgesteld. De ziekte van Parkinson is een ziekte die leidt tot stijfheid, beven en bewegingstraagheid doordat bepaalde zenuwcellen in de hersenen afsterven.

Prent 15:

Bronchitis: Bronchitis kan zich voordoen wanneer je rook of stof inademt die leiden tot irritatie. Chemische oplosmiddelen en rook, ook tabaksrook, kunnen acute bronchitis veroorzaken.

Astma: Astma is een chronische ziekte die de luchtwegen aantast en de ademhaling bemoeilijkt. De aandoening wordt veroorzaakt door blootstelling aan bepaalde allergenen, zoals giftige chemicaliën die aanwezig zijn in tabaksrook, pesticiden, verf, haarkleurmiddelen, etc. Blootstelling aan pesticiden tijdens de kindertijd kan het risico op astma vergroten.

Wat kan je zelf doen?

LEER MEER OVER DE IMPACT DIE CHEMISCHE STOFFEN HEBBEN OP ONZE GEZONDHEID

- Biomonitoringscampagnes in Vlaanderen tonen aan aan welke stoffen en in welke mate Vlamingen worden blootgesteld. Meer informatie hierover vindt u hier: <http://www.mmk.be/index.cfm?Id=192&Rubr=4&subsubId=192>
- Lees meer over de toxische stoffen die in ons lichaam teruggevonden worden <http://www.greenpeace.org/belgium/nl/campaigns/giftige-stoffen/wat-doet-greenpeace/reach/besmetting-van-ons-organisme>
- Informatie over schadelijke effecten van chemische stoffen op de gezondheid van baby's [http://www.gezondheidenmilieu.nl/PDF/folder%20PGM%20\(baby%27s\).pdf](http://www.gezondheidenmilieu.nl/PDF/folder%20PGM%20(baby%27s).pdf)
- Schadelijke stoffen in allerlei dagelijkse producten kunnen zelfs het lichaam van ongeboren kinderen al binnen dringen <http://www.greenpeace.org/raw/content/belgium/nl/press/reports/present-for-life.pdf>
- Maak van je huis een veilige thuis voor je pasgeboren baby met behulp van het *Nesting*-project van de organisatie *Women in Europe for a Common Future* (WECE) <http://www.eenveilignest.nl/>
- Informatie over een hele reeks aandoeningen die in verband staan met de blootstelling aan chemische stoffen is te vinden op: www.chemicalshealthmonitor.org.
- Lees hier meer informatie over Bisfenol A en de migratie ervan van verpakking naar voedsel <http://www.milieu-en-gezondheid.be/rapporten/bisphenol%20A.pdf>
- Hoe schadelijk is het verkeer voor de gezondheid? Je leest het hier <http://www.mmk.be/index.cfm?Id=178&Rubr=4&subsubId=178>

BEPERK JE BLOOTSTELLING AAN SCHADELIJKE CHEMISCHE STOFFEN

- Rook niet en hou ook je huis en auto rookvrij
- Beperk je blootstelling aan pesticiden – Gebruik thuis geen herbiciden, insecticiden of fungiciden. Zet je gemeente, stad en school aan om op openbare plaatsen geen pesticiden te gebruiken. Koop biologische producten.
- Help de verkeersvervuiling te verminderen – Wandel, neem de fiets of het openbaar vervoer of carpool om de uitstoot van schadelijke stoffen door het verkeer te beperken en verbeter op die manier de luchtkwaliteit.
- Geef borstvoeding. Wanneer je toch flesjes nodig hebt, let er dan op dat ze niet gemaakt zijn van polycarbonaat.
- Allerlei tips over hoe op het milieu te letten en daardoor je eigen gezondheid en die van anderen te beschermen in de brochure "Gezond leven? Schenk aandacht aan het milieu!" van de Vlaamse overheid. <http://www.lne.be/themas/milieu-en-gezondheid/documentatie/GezondLeven>
- Hoe maak je van je huis een gezond huis? Kijk op http://www.gezondheid.be/index.cfm?fuseaction=art&art_id=2305 of in de brochure wonen en gezondheid http://www.mmk.be/afbeeldingen/File/wonen_en_gezondheid.pdf en/of www.binnenlucht.be
- Ben je van plan om te bouwen of verbouwen? Doe dit op een gezonde manier: <http://www.lne.be/themas/milieu-en-gezondheid/gezondwonen>
- Help mee om het aantal kinderen met astma te verminderen. Door te letten op kleine dingen kan je de luchtkwaliteit al een pak verbeteren. Lees hoe je dit doet in de brochure "Adem diep in" <http://www.lne.be/themas/milieu-en-gezondheid/AdemDiepIn>

HELP ONS DEZE BOODSCHAP TE VERSPREIDEN

Kijk samen met vrienden en familie naar "Contaminé à mon insu", een gratis videofilm van 16 minuten over de verborgen risico's van chemische polluenten die in ons huis en op onze werkplek te vinden zijn, die verwerkt worden in producten die we kopen en die in ons lichaam aanwezig zijn. Je kan het filmpje downloaden op <http://www.contaminatedwithoutconsent.org/>.

Kijk ook naar de film "Homotoxicus" op <http://www.homotoxicus.com/> en bekijk de studie van het WWF. http://www.wwf.fr/pdf/ProduitsChimiquesSangFamillesEuropeenne_OLCB.pdf en http://www.wwf.fr/pdf/ProduitsChimiquesSangFamillesEuropeenne_OLCB.pdf

SUPERMAN AND THE MARTIANS (pages 7-10)

Prent 8:

Analyse van de proefpersoon: Om meer te weten te komen over de menselijke blootstelling aan vervuilende stoffen, wordt lichaamsweefsel (bijvoorbeeld bloed, urine, moedermelk of haar) geanalyseerd.

Dit procédé heet humane biomonitoring. De gegevens die via die analyse worden ingezameld, kunnen verbanden aan het licht brengen tussen de aanwezigheid van die vervuilende stoffen en de mogelijke gevolgen voor de gezondheid, en kunnen beleidsmogelijkheden aanreiken om blootstelling aan die producten in te dammen.

Prent 12:

DDT - DDT is een pesticide dat veelvuldig werd gebruikt als insecticide in de landbouw en in de strijd tegen malaria. Het gebruik ervan werd verboden in alle landen van de Europese Unie omdat DDT zich opstapelt in ons lichaam. Hoewel het decennia geleden verboden werd, kunnen er tot op vandaag bij ieder van ons nog sporen van worden aangetroffen. Als een zwangere vrouw wordt blootgesteld aan DDT, kan het kind dat ze draagt later lijden aan ontwikkelingsstoornissen.

PBDE's – PBDE's (of polybroomdifenylethers) zijn chemische substanties die als vlamvertragers worden toegevoegd aan plastic voor meubels, tv's, computers en stereo-installaties. PBDE's zorgen ervoor dat die geen vuur vatten. Blootstelling aan PBDE's gebeurt doorgaans via het inademen van rook, contact met huisstof of via voeding. Wetenschappers maken zich zorgen over de opstapeling en de aanhoudend hoge PBDE-gehalten in het menselijk weefsel. Bepaalde subtypes van PBDE's worden in verband gebracht met de ontwikkeling van kankers en problemen met de schildklier, en zijn neurotoxisch voor de ontwikkeling.

DEHP – DEHP (of diethylhexylftalaat) is een chemische verbinding die vaak wordt gebruikt in consumptiegoederen en in bepaalde medische wegwerpmaterialen om het pvc soepeler te maken. Het DEHP kan echter vrijkomen en werd door de EU geklasseerd als schadelijk voor de voortplanting. Het baart vooral zorgen omdat het een endocrien verstoring effect heeft (het wijzigt het hormonaal evenwicht). De EU heeft het gebruik van DEHP en van bepaalde andere ftalaten verboden in speelgoed uit pvc, en de Europese wetgeving over chemische producten, gekend onder de naam REACH, heeft DEHP op een lijst geplaatst van "stoffen die aanleiding geven tot zeer veel zorg". Het zou kunnen dat het uiteindelijk wordt verboden op de Europese markt.

PCB's (of polychloorbifenylen) werden vroeger veelvuldig gebruikt als smeermiddel en als koelvloeistof in elektrische apparaten zoals transformatoren en condensatoren, tot ze verboden werden in Europa. PCB's zijn gevaarlijke chemische substanties die aanwezig blijven en zich opstapelen in ons lichaam. Mensen kunnen aan deze substanties worden blootgesteld door bepaalde vissoorten te eten die relatief hoge PCB-waarden bevatten. Chronische blootstelling aan lage dosissen kan reeds leverschade veroorzaken, vruchtbaarheidsproblemen, immuunsuppressie, neurologische aandoeningen, aandoeningen van het endocriene systeem, ontwikkelingsstoornissen bij kinderen en afname van de intellectuele vermogens. PCB's worden vaak aangetroffen in het bloed, in vetweefsel en in moedermelk.

Prent 13:

70 niet-natuurlijke substanties – Waar we ook wonen en wat we ook doen, we worden dagelijks blootgesteld aan talrijke chemische substanties die terecht komen in ons bloed en zich opstapelen in onze organismen, waar ze onze gezondheid kunnen schaden. In het kader van het "Generaties X"-onderzoek van het WWF uit 2005 werden bij een groep van 39 vrouwelijke Europese vrijwilligers in totaal 73 kunstmatige chemische producten aangetroffen. Het bloed van iedere vrouw uit drie verschillende generaties bevatte organochloorpesticiden (OCP's) en polygechloreerde bifenylen (PCB's), die allebei verboden zijn in Europa. De meeste bloedstalen bevatten minstens één gebromeerde vlamvertrager (BDE) en één perfluorverbinding (PFC) die gebruikt wordt in antikleeflagen, zoals PFOS of PFOA, waarvan de meeste niet gereguleerd zijn. Zestien vrouwen hadden Triclosan in hun bloed, en het bloed van negen vrouwen bevatte Bisfenol A (cf. die substanties in het glossarium, p. 30).

Prent 17:

Weinig zaadcellen – Een vaak voorkomende oorzaak van onvruchtbaarheid bij mannen is het lage aantal zaadcellen in het sperma. Er zijn hiervoor doorgaans geen zichtbare aanwijzingen, behalve uiteraard onvruchtbaarheid.

Een van de oorzaken hiervan is blootstelling aan vervuilende stoffen die in het milieu aanwezig zijn.

Wat kan je zelf doen?

MEER OVER DE IMPACT VAN SYNTHETISCHE CHEMICALIËN OP ONZE GEZONDHEID

- Hier vind je alles over de invloed van milieuverontreiniging op gezondheid <http://www.mmk.be/>
- Leer meer over pesticiden en hun impact op je gezondheid <http://www.mmk.be/index.cfm?id=184&Rubr=4&subsubld=184>
- Hier vind je meer informatie over de gevaren bij huishoudelijk gebruik van biociden https://portal.health.fgov.be/portal/page?_pageid=56,10156509&_dad=portal&_schema=PORTAL
- Ontdek de gezondheidsgevaren van PCBs http://www.vegetarisme.be/index.php?option=com_content&view=article&id=129:pcbs-potentieel-carcinogene-bestanddelen&catid=37:milieu&Itemid=87
- Lees meer over pesticiden en oppervlaktewater <http://www.waterloketvlaanderen.be/gezinnen/oppervlaktewater/gewasbeschermingsmiddelen>
- Lees de brochure "Cutting back on pesticides for healthier lives" van HEAL en het *Pesticides Action Network* op: <http://www.env-health.org/a/2468> en bezoek de websites van de campagnes van de MDRGF en het WWF: <http://www.mdrgf.org/2sommpestos.html> et <http://www.wwf.fr/campagnes/detox>.

BEPERK JE BLOOTSTELLING AAN SCHADELIJKE STOFFEN

- Kijk op de milieukoopwijzer voor milieuverantwoorde schoonmaakproducten <http://www.milieukoopwijzer.be/schoonmaak/index.php>
- Leer hier welke producten het meest vervuild zijn met pesticidenresidu's <http://www.weetwatjeeet.nl/index.php/de-weet-wat-je-eet-gifmeter>
- Joe koop je schone producten? <http://www.weetwatjeeet.nl/index.php/de-groente-a-fruit-wijzer>
- Lees hier meer over schadelijke stoffen in vis en hoe je blootstelling te beperken <http://www.voedingscentrum.nl/nl/eten-herkomst/voedingsmiddelen/vis/wat-zijn-risicos-bij-vis.aspx>
- Lees hier over veilig omgaan met consumentenproducten in schoonmaakmiddelen en cosmetica – een informatieportal van de Nederlandse Vereniging van Zeepfabrikanten in samenwerking met Milieu Centraal en IVAM B.V. <http://www.isditproductveilig.nl/>
- Lees de brochure over kwik in vis, gepubliceerd door HEAL en *Healthcare without Harm* (HCWH): http://www.env-health.org/IMG/pdf/Fish_consumption.pdf.

NEEM DEEL AAN COLLECTIEVE ACTIES

- Vraag het Europese Chemicaliën Agentschap om giftige stoffen te vervangen door veilige alternatieven <http://www.greenpeace.nl/campaigns/giftige-stoffen-2/wat-kun-jij-doen>
- Kom meer te weten over biomonitoring op de *Chemicals Health Monitor*-site, onder de rubriek *Human Biomonitoring*: <http://www.chemicalshealthmonitor.org>.

EEN ASSEPOESTER OM NOOIT TE VERGETEN (pagina 11-14)

Prent 7:

Oxybenzone: Oxybenzone is een chemische stof die verwerkt wordt in zonnecrèmes en andere cosmetische producten omdat ze ultraviolette A-stralen (UVA) absorbeert. Een recente studie van het *US Center for Disease Control (CDC)* toont aan dat 97% van de Amerikanen besmet zijn met oxybenzone (ook gekend onder de naam benzofenone). UV-filters werden in verband gebracht met het ontstaan van allergieën, hormonale verstoringen en de aantasting van menselijke cellen.

Ftalaten: Ftalaten zijn chemische stoffen die verwerkt worden in honderden producten, zoals vloer- en muurbekleding in vinyl, speelgoed, lijm en inkt, of die als additieven gebruikt worden in cosmetica en toiletartikelen. Onderzoek heeft aangetoond dat sommige ftalaten bij mannelijke dieren zoals ratten schade kunnen toebrengen aan de voortplantingsorganen die aan het ontwikkelen zijn. Vandaar dat men vermoedt dat bepaalde ftalaten, zoals DEHP (cf. pagina 21), hormoonverstorend werken bij de mens.

Triclosan –Triclosan is een antibacteriële stof die verwerkt wordt in zeep, deodorants, tandpasta, scheerzeep, mondspoelingen en schoonmaakproducten, en die in steeds meer gebruiksgoederen terug te vinden is, zoals keukengerei en zelfs kousen. Het is een erg toxische chemische stof die zich opstapelt in ons lichaam. Studies hebben aangetoond dat er reden is om aan te nemen dat triclosan kanker kan veroorzaken, ons hormoonstelsel kan wijzigen en kan leiden tot ontwikkelingsproblemen bij kinderen. Het werd door het Amerikaanse ministerie voor Leefmilieu (US-EPA) geklasseerd als een stof die waarschijnlijk kankerverwekkend is voor de mens.

Tolueen: Tolueen wordt gebruikt in verf, verdunningsmiddelen, nagellak, vernis, lijm en rubber, en bij bepaalde druk- en leerlooi-procedures. Het kan het zenuwstelsel en het immuunsysteem aantasten en een ontwikkelingsachterstand bij kinderen in de hand werken.

Geurstoffen – Geurversterkers worden toegevoegd aan vele producten, zoals parfums, cosmetica en detergenten. De vaak gebruikte polycyclische musken zijn chemische stoffen die zich opstapelen in de voedselketen. Ze zouden huidallergieën kunnen veroorzaken en volgens sommige studies zouden ze kunnen interfereren met de hormoonsystemen van vissen en zoogdieren. In de Europese regelgeving voor chemische producten, REACH genaamd, is musk xyleen op een lijst geplaatst van “zeer risicovolle stoffen” die op termijn misschien niet meer op de Europese markt zullen mogen worden gebracht.

Prent 16:

“Mijn gezicht prikkelt een beetje”: een mengeling van verschillende chemische stoffen in schoonheidsproducten en cosmetica, zoals geur- en bewaarmiddelen, kan allergieën en huidirritaties veroorzaken. Die allergieën kunnen leiden tot huiduitslag of eczeem op de plaats waar het product is aangebracht. Een cocktail van producten die gevaarlijke chemische stoffen bevatten, kan ook leiden tot bepaalde kankers, ademhalingsproblemen, aandoeningen van het zenuwstelsel en vele andere aandoeningen. Dit noemt men het “cocktaileffect”.

Wat kan je zelf doen?

LEER MEER OVER DE IMPACT DIE CHEMISCHE STOFFEN HEBBEN OP ONZE GEZONDHEID

- Wat zijn de mogelijke gezondheidseffecten van zonnecrème
<http://www.milieu-en-gezondheid.be/rapporten/zonnecremes.pdf>
- Ga na wat de mogelijke gevaarlijke stoffen in shampoo en aftershave zijn: <http://www.milieudefensie.nl/visie/gevaarlijkestoffen/cosmetica-artikelblad.htm>

BEPERK JE BLOOTSTELLING AAN SCHADELIJKE CHEMISCHE STOFFEN

- Vermijd schadelijke chemische stoffen zoals ftalaten en muskverbindingen in cosmetica:
http://www.snm.nl/pdf/0000_050120_pub_grote_gifvrije_cosmeticatest_hm_def.pdf
- Ga na of jouw cosmetica giftige stoffen bevat: <http://www.greenpeace.nl/campaigns/giftige-stoffen-2/gif-in-cosmetica>
- Kies voor veilige cosmetica <http://www.milieudefensie.nl/doemee/cosmetica>
- Consulteer de gids "Skin Deep Cosmetic Safety" om te weten te komen welke stoffen veilig zijn voor je huid:
<http://www.cosmeticsdatabase.com/special/parentsguide/index.php?nothanks=1>.
- Hoe kan je ftalaten vermijden: 3 stappen om deze chemische stoffen die hormonen imiteren, te vermijden:
<http://www.thedailygreen.com/environmental-news/latest/phthalates-47020418>.
- Kom meer te weten over de producten die chemische antibacteriële stoffen zoals Triclosan bevatten en over de mogelijke gevolgen ervan voor onze gezondheid:
<http://www.cosmeticsdatabase.com/ingredient.php?ingred06=706623¬hanks=1>.
- Ontdek welke cosmeticaproducten oxybenzone, natriumlaurylsulfaat en nog vele andere chemische stoffen bevatten:
<http://www.cosmeticsdatabase.com/browse.php?containing=704372>.

HELP DE BOODSCHAP TE VERSPREIDEN

- Vraag aan de producent of een product stoffen bevat die op de lijst van meest gevaarlijke stoffen staan. Door vragen te stellen, laat je producenten weten dat je liever veilige producten koopt. Een voorbeeldbrief vindt u hier:
<http://www.greenpeaceweb.org/toxics/voorbeeldbrief.pdf>
- Schrijf een brief naar de fabrikant als u meer wilt weten over de stoffen die verwerkt zijn in een product dat u onlangs hebt gekocht en u de informatie die u zoekt niet op het label terugvindt. Vraag de fabrikant om u de samenstelling van zijn product te geven. Op de volgende link vindt u een voorbeeldbrief: www.choosingourfuture.eu.
- Vraag verkopers en winkelverantwoordelijken om informatie over de ingrediënten die verwerkt zijn in de producten die u koopt. Op http://www.wecf.eu/english/publications/2007/reach_guide.php vindt u een kopersgids over producten die geen toxische stoffen bevatten en de rechten die u hebt overeenkomstig de nieuwe Europese wetgeving REACH inzake de veiligheid van chemische stoffen.

Prent 6:

Pesticiden: Momenteel worden er binnen de EU ongeveer 471 verschillende actieve bestanddelen van pesticiden gebruikt, waarvan er volgens de EU-classificatie minstens 45 kankerverwekkend, mutageen of toxisch voor de voortplanting zijn, of een endocrien verstorend effect kunnen hebben. Elk jaar wordt er, alleen al in Europa, meer dan 140 000 ton pesticiden op de akkers gespoten, wat overeenkomt met 280 gram pesticiden per Europeaan. Ongeveer de helft (45,7%) van de voedingsmiddelen die geanalyseerd worden, bevatten residuen van pesticiden. Bij 5 % daarvan - ofwel 1 staal op 20 – wordt de wettelijke drempel overschreden. Hoewel het meestal gaat om groenten en fruit, kunnen ook granen, verwerkte producten en babyvoeding besmet zijn.

Prent 9:

“Groen in hart en nieren” of een groene levensstijl: Dit betekent niet alleen biologisch voedsel eten, maar ook geen synthetische chemische producten gebruiken en aandacht hebben voor het milieu en onze gezondheid. Biologische voedingsmiddelen worden geproduceerd zonder dat daarbij industriële meststoffen, synthetische pesticiden, groeiregulatoren of voedingssupplementen voor het vee worden gebruikt. Een groene levensstijl betekent gezond en duurzaam consumeren, onder meer door lokale voedingsmiddelen te kopen en te consumeren, schoonmaak- en tuinproducten te kopen die geen gevaarlijke chemische stoffen bevatten, en je energieverbruik te beperken om te vermijden dat de lucht nog meer wordt vervuild en dat het klimaat nog sneller verandert.

Wat kan je zelf doen?

NAAR EEN GEZONDE EN DUURZAME LEVENSWIJZE

- Koop biologisch, seizoensgebonden en lokaal geproduceerd voedsel
- De seizoenskalender leert je alles over seizoensgebonden groenten en fruit: http://www.velt.be/Joomla/index.php?option=com_content&task=view&id=313&Itemid=137
- Waar koop je biologische producten? <http://www.biodichtbijhuis.be/> en <http://www.biogids.nl/>
- Leer meer over de voordelen van biologische voeding: Bio-Logisch <http://www.bioforum.be/v2/consument.aspx?dirID=189>
- Leer hoe je thuis blootstelling aan het schadelijke formaldehyde kan vermijden. <http://www.bewustverbruiken.org/faq/article/hoewan%20ik%20het%20schadelijke%20formaldehyde%20in%20huis%20voorkomen%20.html>
- Hier lees je hoe je voor een gezond binnenmilieu kan zorgen <http://www.vibe.be/index.php/9/#1>
- Giftige stoffen in elektronica <http://www.greenpeace.org/belgium/nl/news/electronics14>
- Leer meer over alternatieve bestrijding van ongedierte in je tuin en op openbare plaatsen <http://www.durftuinieren-zonder.be/>
- Een pesticidentoets voor openbare besturen vind je hier <http://www.zonderisgezonder.be/archief/2009/leidraad-pesticidentoets-2009>
- Vind producenten van milieuverantwoorde producten via de milieukoopwijzer www.milieukoopwijzer.be
- Kom meer te weten over hoe je je klimaatimpact kan verminderen <http://www.wwf.be/nl/?inc=page&pageid=336>
- Lees hier over gezonde en veilige producten voor de baby en babykamer <http://www.eenveilignest.nl/>
- Lees hier praktische en betrouwbare milieu-informatie voor consumenten. De informatie is getoetst door een forum van onafhankelijke deskundigen. <http://www.milieuentraal.nl/>

VRAAG DE VERANTWOORDELIJEN OM VERANDERING!

- Schrijf naar de bedrijven en vraag hun om u informatie te bezorgen over de schadelijke stoffen die verwerkt zijn in de producten die u koopt en om die producten te vervangen door veiligere producten. Je vindt een voorbeeldbrief op de *Choosing our Future*-site: www.choosingourfuture.eu.
- help de elektronica-industrie te overtuigen om groenere elektronica te produceren <http://www.greenpeace.org/belgium/nl/campaigns/giftige-stoffen/wat-kunt-u-doen>
- Vraag je regering en je nationale en Europese parlementsleden om veiligere alternatieven te promoten voor de schadelijke chemische producten die binnen de EU op de markt worden gebracht. Op de site www.choosingourfuture.eu vind je een modelbrief.
- Doe mee met de postkaartencampagne van HEAL "A vote for my child's health" om te pleiten voor een verbod op het gebruik van pesticiden op speelpleinen: http://www.env-health.org/IMG/pdf/HEA_013-07_FINAL.pdf.
- Kom meer te weten over pesticiden in uw land. De Sick of Pesticides (Pesticiden en Gezondheid) campagne werd op Europees vlak gelanceerd om ons bewuster te maken over de links tussen pesticiden en gezondheid en om publieke plaatsen mogelijks pesticidenvrij te maken. We hebben Belgische en Nederlandse campagnes: www.pesticides-cancer.eu

DEEL INFORMATIE MET ADOLESCENTEN EN KINDEREN

- Ook voor het basis- en secundair onderwijs bestaat er heel wat materiaal over bio, duurzame voeding en je impact op het klimaat.

<http://www.biologica.nl/content/kids>
<http://www.bioforum.be/v2/consument.aspx?dirID=321>
<http://10op10.velt.be/>
<http://biometklasse.velt.be/>
<http://www.wwf.be/nl/?inc=page&pageid=380>

De Europese Unie en haar beleid inzake chemische stoffen:

Wat doet ze en wat zou ze kunnen doen? De EU wordt overal ter wereld als een voorbeeld beschouwd voor haar inspanningen om de gezondheid en de leefomgeving van haar burgers te beschermen. Toch vertoont de EU-wetgeving vaak zwakke punten en is ze niet altijd even ambitieus als oorspronkelijk was aangegeven. Dat geldt in het bijzonder voor de toepassing van het voorzorgsprincipe, dat onze gezondheid beter zou beschermen als het strikter werd toegepast. Hieronder leest u onze mening over een aantal beleidsmaatregelen in verband met chemische producten. Hoewel deze initiatieven al een stap in de goede richting zijn, volstaan ze niet altijd om onze gezondheid en ons milieu voldoende te beschermen.

De veiligheid van chemische producten verbeteren

REACH: een eerste stap naar een beheer van chemische producten in Europa

In 2007 werd in de Europese Unie een nieuwe regelgeving inzake chemische producten van kracht, onder de naam REACH (*Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemical Substances*). Een van de doelstellingen is de gezondheid van de mens en het milieu beter te beschermen door de controle op chemische stoffen op te voeren. Tot op heden is de overgrote meerderheid van de 100 000 chemische stoffen die op de markt zijn nog niet naar behoren getest op hun veiligheid of hun gevolgen voor de gezondheid van de mens.

In het komende decennium zullen duizenden chemische producten geregistreerd worden. Sommige daarvan zullen verder geëvalueerd moeten worden en sommige zullen uiteindelijk vervangen moeten worden door alternatieven die veiliger zijn. De gevaarlijkste stoffen, de "zeer zorgwekkende stoffen" genaamd, zullen opgenomen worden in een lijst van stoffen die in aanmerking komen voor vervanging. Wie die stoffen dan nog op de markt wil brengen, zal over een vergunning moeten beschikken.

Op deze lijst zullen chemische stoffen staan die:

- kankerverwekkend zijn, de genen aantasten, of
- toxisch zijn voor de voortplanting, of
- bioaccumuleerbaar zijn en in ons lichaam ophopen, of
- hormoonverstorend werken of andere nefaste eigenschappen hebben.

In oktober 2008 werd voor het eerst zo'n lijst gepubliceerd. Voortaan hebben consumenten het recht om op verzoek door

de producenten geïnformeerd te worden over het feit of een bepaald product dat in Europa vervaardigd is stoffen uit die lijst bevat.

REACH is weliswaar een eerste stap naar een verantwoord beheer van chemische producten, maar schiet nog op verschillende vlakken tekort. Doordat de goedkeuringsprocedure lang aansleept, kunnen bepaalde schadelijke chemische producten immers nog steeds worden verkocht. Bovendien zijn de chemiebedrijven voor de meeste chemische producten die momenteel worden gebruikt niet verplicht om voldoende veiligheidsinformatie te geven. Ook zullen de risico's van elke stof afzonderlijk worden beoordeeld, terwijl onderzoek duidelijk aantoonde dat vele chemische stoffen een onderling versterkende werking kunnen hebben in ons lichaam (het zogenaamde cocktail-effect). Ten slotte worden vele essentiële beslissingen uitgesteld, zoals de bijvoorbeeld over het feit of bedrijven stoffen die hormonen kunnen nabootsen (hormoonontregelaars) systematisch moeten vervangen door veiligere alternatieven als die voorhanden zijn.

Meer informatie hierover vindt u op de *Chemicals Health Monitor*-website van HEAL, onder de rubriek "Chemicals Policy (including REACH)": www.chemicalshealthmonitor.org.

Verder is "Navigating REACH", een gids voor activisten om de Europese wetgeving over chemische producten te gebruiken en te verbeteren, beschikbaar op www.chemicalshealthmonitor.org/spip.php?article273

De reglementering inzake pesticiden verscherpen

De gezondheid van onze kinderen beschermen

De EU herzielt momenteel haar beleid inzake pesticiden. Een van de doelstellingen bestaat erin de impact van pesticiden en de negatieve effecten ervan op onze gezondheid en het milieu te beperken. In 2006 formuleerde de Europese Commissie een voorstel om de toelating en de homologering van chemische pesticiden te moderniseren.

Talrijke pesticiden worden intensief in de EU-lidstaten aangewend en komen in onze voeding terecht, en sommige daarvan betekenen een gevaar voor de gezondheid van de mens, en in het bijzonder voor die van kinderen. Lage doses gevaar-

lijke pesticiden kunnen verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van diverse ziekten waaronder kanker, neurologische problemen, de ziekte van Parkinson, astma of allergieën. Er zijn dus stevige wetgevende maatregelen vereist om de gezondheid van de mens te beschermen en de bijzonder kwetsbare kinderen, vrouwen met een kinderwens en zwangere vrouwen te beschermen, en hun blootstelling aan gevaarlijke pesticiden te voorkomen.

Het "pesticidenpakket", dat door de Commissie is voorgesteld, bevat een aantal wetgevingen en een thematische strategie*.

Deze voorstellen vormen een unieke gelegenheid om het pesticidengebruik aan banden te leggen en om de huidige erkenningsprocedures voor pesticiden aan te passen aan de recentste wetenschappelijke kennis over de gevaren van blootstelling aan residuen van schadelijke pesticiden die in onze voeding aanwezig zijn.

Het valt te hopen dat het definitieve pakket (dat tegen eind 2008 - begin 2009 zou moeten zijn goedgekeurd) de verkoop en het gebruik zal verbieden van pesticiden die kanker of DNA-mutaties kunnen veroorzaken, toxisch kunnen zijn voor de voortplanting of het hormonale systeem kunnen verstoren (het gaat

hier om de zogenaamde "exclusiecriteria"). Deze stoffen zouden tot 22% van de voedingsproducten besmetten die in het kader van het programma voor de voedselmonitoring in de Europese Gemeenschap zijn getest.

Een dergelijk verbod werd al in eerste lezing door de leden van het Europees Parlement goedgekeurd.

We zouden twee zaken willen toevoegen aan de definitieve wetgeving: het verbod of de strikte reglementering van pesticiden die ons immuun- en zenuwstelsel kunnen beschadigen en die gevolgen kunnen hebben voor de ontwikkeling van de foetus, en een verbod op de verspreiding van pesticiden in en rond "gevoelige zones". Momenteel worden er pesticiden in de nabijheid van woongebieden en speelterreinen gespreoid. Ze worden ook gespreoid in parken en tuinen en in de nabijheid van gezondheidsinstellingen waar kinderen en kwetsbare groepen zoals zwangere vrouwen kunnen verblijven.

*** Het "pesticidenpakket" bestaat uit de "thematische strategie", een richtlijn betreffende het duurzame gebruik van pesticiden alsook een verordening betreffende het op de markt brengen van fytofarmaceutische producten.**

Voor meer informatie over de website van HEAL – rubriek Pesticiden:

www.env-health.org/r/68, de website van het *Pesticides Action Network Europe*: <http://www.pan-europe.info> en de website van de MDRGF: www.mdrgf.org (in het Frans)

Ervoor zorgen dat cosmeticaproducten veiliger zijn

Europese wetgeving over cosmeticaproducten: een gelegenheid om de gevaarlijke chemische producten te vermijden?

De richtlijn "cosmeticaproducten" is de belangrijkste Europese wet waarin de fabricatie en de verkoop van cosmeticaproducten op de Europese markt worden gereguleerd. Deze Richtlijn heeft betrekking op producten die soms van essentieel belang zijn voor ons dagelijks leven, zoals producten voor lichaamsverzorging en parfums, make-up, en beschermings- en hygiëneproducten zoals zonnecrèmes, tandpasta, deodorants, shampoos en babyverzorgingsproducten.

De voornaamste doelstelling van deze Richtlijn bestaat erin te verzekeren dat de cosmeticaproducten niet schadelijk zijn bij normale of te voorziene gebruiksomstandigheden. Sinds de goedkeuring door de Europese Unie in 1976 werd de Richtlijn in de loop der jaren aanzienlijk gewijzigd.

De Europese Commissie heeft onlangs enkele nieuwe voorstellen aangekondigd tot wijziging van de Europese wet inzake cosmeticaproducten teneinde: de verantwoordelijkheid van de fabrikanten te vergroten zodat de veiligheid van hun producten wordt verzekerd, het bestaande reglementaire systeem te vereenvoudigen, en bepaalde incoherenties weg te werken.

Overeenkomstig de nieuwe voorstellen werden minimale voorschriften vastgelegd voor het evalueren van de veiligheid van de producten om ervoor te zorgen dat de fabrikanten bewijzen dat hun producten veilig zijn.

Volgens het huidige wetsvoorstel zou het echter nog mogelijk zijn om in deze producten bepaalde stoffen te gebruiken die als kankerverwekkend, mutageen of toxisch voor de voortplanting worden beschouwd (CMR). Hierdoor wordt de geldende wet waarin deze stoffen automatisch worden verboden, afgezwakt.

HEAL is van mening dat het huidige verbod op de CMR-stoffen en het voorzorgsprincipe in de cosmeticasector moeten worden behouden. Cosmeticaproducten zouden bijvoorbeeld geen hormoonverstoorders mogen bevatten.

Binnen de EU-instellingen, met name in het Parlement en de Raad, wordt momenteel over deze wet gediscussieerd. Deze nieuwe wet zou in 2009 moeten worden gepubliceerd.

Meer info: geconsolideerde versie van de richtlijn betreffende de cosmeticaproducten,

http://ec.europa.eu/enterprise/cosmetics/html/consolidated_dir.htm

Zie ook: "Cosmetics free from dangerous chemical substances" in "BEUC's 8 priorities for the French Presidency - Paris, 19 June 2008", gepubliceerd door de Europese consumentenbond op: <http://www.beuc.eu>.

De stoffen in ons lichaam testen en controleren

Het programma voor menselijke biomonitoring van de EU

Menselijke biomonitoring (HBM) is een wetenschappelijke techniek waarbij men de blootstelling van de bevolking aan chemische vervuilende stoffen tracht te evalueren op basis van menselijk weefsel, bloed, haar, urine, moedermelk, enz. Als we de resultaten van deze biomonitoring koppelen aan gezondheids- en milieugegevens, zullen we de impact van verscheidene blootstellingen aan schadelijke chemische producten die in ons lichaam aanwezig zijn beter kunnen begrijpen en zullen we maatregelen kunnen nemen om onze gezondheid en het leefmilieu te beschermen.

De Europese Unie heeft een initiatief gelanceerd om de gegevens over de biomonitoring uit de verschillende EU-lidstaten op elkaar af te stemmen. De bedoeling is om verbanden aan te tonen tussen de hoeveelheden vervuilende stoffen die vastgesteld worden in het menselijk lichaam en de mogelijke gevolgen voor de gezondheid, zodat de beleidsmakers waar nodig maatregelen zouden kunnen treffen om de blootstelling aan bepaalde chemische stoffen te verminderen. Via menselijke biomonitoring kunnen we vroegtijdig worden gewaarschuwd wanneer er een mogelijke bedreiging bestaat voor onze gezondheid. Hierdoor kan men ook aantonen dat de hoeveelheid residuen van vervuilende stoffen in ons lichaam daalt wanneer een chemische stof wordt verboden.

Dat was het geval voor DDT: sinds het verbod van DDT daalde het niveau in de moedermelk. Dat was ook het geval voor lood, waarvan het niveau in het bloed van kinderen sterk is gedaald sinds gelode benzine verboden werd in Europa.

Momenteel bestaat er nog geen algemene Europese inventaris over de activiteiten inzake menselijke biomonitoring. De EU heeft zich wel geëngageerd om in alle EU-landen een proefprogramma op te zetten zodat ze allemaal in dezelfde mate aan biomonitoring doen, maar dit initiatief bevindt zich nog in een voorbereidende fase.

(http://www.eu-humanbiomonitoring.org/doc/rep_far.pdf)

Om te weten te komen waarom de Europese Unie biomonitoring belangrijk vindt en wat ze ervan verwacht, zie: "Human biomonitoring – breaking the divide between environment and health" op http://ec.europa.eu/environment/health/pdf/hbm_leaflet.pdf.

Om te weten te komen hoe biomonitoring wordt aangewend om te zorgen voor een betere bescherming tegen chemische producten, zie het "Generaties X"-verslag van het WWF, over de "European Family Biomonitoring Survey", dat beschikbaar is op: assets.panda.org/downloads/generationsx.pdf en bezoek het *Commonweal Biomonitoring Resource Center* op: <http://www.commonweal.org/programs/brc/index.html>.

Om meer te weten te komen over de campagnes van openbaar nut en het laatste nieuws over de initiatieven van de EU inzake menselijke biomonitoring, kunt u de rubriek over menselijke biomonitoring van de *Chemicals Health Monitor*-website raadplegen: <http://www.chemicalshealthmonitor.org>.

Glossarium

De referenties in dit glossarium zijn waar mogelijk websites van regeringen of internationale agentschappen.

Informatie over vele ziekten die in verband staan met blootstelling aan chemische producten is te vinden op de 'Chemicals Health Monitor'-website op het volgende adres: www.chemicalshealthmonitor.org.

Allergie – Een allergie is een abnormale reactie van het lichaam op bepaalde stoffen die op zichzelf onschadelijk zijn. Deze stoffen worden allergenen genoemd. Ongeveer 20 tot 30% van de bevolking heeft allergie en zal reageren op deze stoffen. Best gekend zijn allergie voor stuifmeel, huidschilfers van honden en katten, uitwerpselen van huisstofmijten of sporen van schimmels. Allergie veroorzaakt vooral klachten van de neus, de longen, de huid, het maag-darmstelsel, de ogen en de oren. Soms zijn er heel hevige reacties op stoffen die we eten zoals pinda, fruit, granen, vis, schaal- en schelpdieren, ... Zelfs het gif van bijen en wespen, contact met latex en geneesmiddelen kunnen een hevige allergische reactie veroorzaken.
<http://www.uzgent.be/wps/wcm/connect/nl/web3/Gezondheidsdossiers/Allergie/Wat+is++allergie/>

Astma – is een chronische aandoening van de luchtwegen, die veroorzaakt wordt door een ontsteking van de luchtwegen en aanleiding geeft tot klachten van hoesten en kortademigheid. Zeker als deze klachten ook 's nachts optreden, dient aan astma gedacht te worden. Patiënten met astma vertonen overgevoelige luchtwegen, waardoor ze op allerlei prikkels (zoals inspanning, sigarettenrook, mistig weer, schommelingen van temperatuur, sterke geuren ...) reageren met een vernauwing van de luchtwegen en dus kortademigheid.
<http://www.uzgent.be/wps/wcm/connect/nl/web3/Gezondheidsdossiers/Allergie/Wat+is+astma/>

Benzeen – Benzeen is een kleurloze vloeistof met een zoete geur. Benzeen verdampst snel, is zeer brandbaar en lost niet goed op in water. Je kan benzeen ruiken bij luchtconcentraties tussen 5 mg/m³ en 15 mg/m³ of bij waterconcentraties rond 2 ppm (parts per million). Smaken doe je benzeen vanaf een waterconcentratie tussen 0,5 en 4,5 ppm. Benzeen komt zowel in water als in lucht en bodem voor. De stof kan door menselijke activiteiten in het milieu terecht komen, maar ook als gevolg van natuurlijke processen. Benzeen werd ontdekt in de jaren 1800 in koolteer. Tegenwoordig wordt benzeen vooral geproduceerd uit petroleum. De stof wordt in heel wat toepassingen gebruikt en hoort dan ook bij de meest geproduceerde chemische stoffen. Bovendien wordt het gebruikt als grondstof voor heel wat andere chemische stoffen (cumeen, styreen, rubbers, ...). Natuurlijke bronnen zijn vulkanen en bosbranden. Benzeen zit ook in ruwe olie, benzine en sigarettenrook.
<http://www.mmk.be/vrij.cfm?Id=219>

Bioaccumulatie – Bioaccumulatie is het geleidelijk opstapelen van een specifieke substantie, zoals chemische stoffen, vanuit de leefomgeving in het lichaam van een levend organisme. Stoffen die bioaccumuleren zijn persistent in het milieu. Dit wil zeggen dat ze niet afbreken, maar accumuleren in onze lichamen en leefomgeving. Bioaccumulatie is een van de factoren die gebruikt worden voor de inschatting van milieuri-sico's van bepaalde substanties.

Bisfenol A – Bisphenol A is een chemische stof die wordt gebruikt voor de productie van polycarbonaten en epoxyharsen. Polycarbonaten is een veelgebruikt plastic in speelgoed, hervulbare water-en melkflessen, bekers, ... Epoxyharsen worden o.a. gebruikt voor de binnenbekleding van conservenblikken en drinkblikjes.
<http://www.milieu-en-gezondheid.be/onderzoek/luik%2021/factsheets/weekmakers-bisphenolA.pdf>

Blootstelling – Door industriële en landbouwkundige processen of zelfs via consumentenproducten worden wij dagelijks blootgesteld aan chemische stoffen. Deze kunnen ons lichaam binnen komen via onze longen (door inademing), via de huid (bijvoorbeeld via contact met cosmetica) en via de mond. <http://www.toxicnation.ca/toxics-in-your-body> (engels)

Bronchitis – Bronchitis is een verzamelnaam voor verschillende aandoeningen waar er een *inflammatoire* of ontstekingsreactie is van de luchtwegen. Een chronische bronchitis is een aandoening van zowel de bronchiën als de bronchioli, die gekenmerkt wordt door kortademigheid en het ophoesten van sputum (al of niet in combinatie met andere ziekteverschijnselen) gedurende drie maanden of langer dan een jaar. De klachten verergeren door infecties van de luchtwegen, door weersinvloeden en door inademing van verontreinigde lucht (inclusief roken). www.bronchitis.be

CMR-stoffen – CMR staat voor carcinogeen, mutageen en reprotoxisch of met andere woorden stoffen die kankerverwekkend zijn, schade aan het DNA veroorzaken of toxisch voor de voortplanting zijn.

Cocktail effect – Deze term wordt gebruikt om het effect op de gezondheid aan te geven van een blootstelling aan een combinatie van chemische stoffen, bvb van pesticiden. Het gezamenlijke effect van zo'n cocktail van schadelijke stoffen is onvoorspelbaar.
<http://www.mmk.be/vrij.cfm?Id=270#pesticiden>

DDT – DDT (dichlorodiphenyltrichloroethaan) is een insectenverdelger die in het verleden massaal werd gebruikt over de hele wereld. DDT is momenteel verboden in de meeste landen, waaronder België. In enkele ontwikkelingslanden is DDT nog toegelaten voor de bestrijding van malaria.
<http://www.mmk.be/vrij.cfm?Id=196>

DEHP – of di(2-ethylhexyl) phthalate is een chemische stof die gebruikt wordt als weekmaker van PVC in consumentenproducten en medische hulpmiddelen. DEHP wordt verdacht van een hormoonversturende werking die de vruchtbaarheid en het ongeboren kind kan schaden.

Endocriene versturende stoffen – zijn stoffen die de hormonenbalans verstoren door te interageren met het hormonaal systeem of doordat bepaalde eigenschappen van hormonen nagebootst worden. Dit gebeurt voornamelijk met het groei- en seksueel hormonaal systeem.

<http://www.milieu-en-gezondheid.be/rapporten/Endocriene%20verstoring%20door%20een%20aantal%20stoffen%20081226.pdf>

Hormoonversturende chemicaliën

<http://www.chemtrust.org.uk/distds.php> (Engels)

Oxybenzone – Oxybenzone is een chemische stof die verwerkt wordt in zonnecrèmes en andere cosmetica omdat ze de ultraviolette UV-A-stralen kan absorberen. Oxybenzone zorgt er ook voor dat andere chemische producten makkelijker via de huid kunnen worden opgenomen. Deze stof staat ook bekend onder de naam benzofenone. Binnen de EU moeten huidbeschermingsproducten die 0,5% of meer oxybenzone bevatten, gelabeld zijn. Er ontbreken nog veel gegevens over de veiligheid van oxybenzone en over de toxische effecten ervan op de gezondheid.

<http://www.cosmeticsdatabase.com/ingredient.php?ingred06=704372&refurl=/wordsearch.php?query=oxybenzone&¬hanks=1>

<http://www.actubio.com/les-cremes-solaires.php>

PBDE (broomhoudende vlamvertrager) – Polygebromeerde difenylethers (PBDE's) zijn chemische verbindingen die "vlamvertragers" worden genoemd: ze worden toegevoegd aan kunststoffen en synthetische schuimen om ze moeilijk ontvlambaar te maken. Het EPA (Environmental Protection Agency) heeft PBDE's als mogelijk kankerverwekkend geklasseerd, maar volgens het IARC zou men niet over voldoende gegevens beschikken om ze als kankerverwekkend te klasseren. PBDE's blijven lang aanwezig in het milieu, en worden dus geklasseerd als persistente organische verontreinigende stoffen (POP's). We worden vooral via inademing, inslikking en huidcontact met huisstof aan deze chemische stoffen blootgesteld. Omdat PBDE's makkelijk oplossen in vetten kunnen ze zich ophopen in vetweefsel en in moedermelk, en op die manier aan baby's en jonge kinderen worden doorgegeven.

<http://www.greenpeace.nl/campaigns/giftige-stoffen-2/informatie-over-giftige-stoffe/de-stoffen-waar-het-om-gaat/broomhoudende-vlamvertragers> http://www.lne.be/themas/milieu-en-gezondheid/onderzoek/brandvertragers_en_perfluorverbindingen

PCBs – Polychloorbifenylen vormen een groep synthetische chemische stoffen van 209 verschillende moleculen die "soortgenoten" worden genoemd. De producten die werden verkocht waren mengelingen van die soortgenoten. PCB's werden vaak gebruikt als smeermiddelen en koelvloeistoffen in elektrische apparaten zoals transformatoren en condensatoren, en als warmtewisselaars en vlamvertragers. PCB's zijn gevaarlijk, moeilijk afbreekbaar en bioaccumuleerbaar. Chronische blootstelling aan lage concentraties PCB's kan de lever aantasten, afwijkingen bij de voortplanting veroorzaken, het immuunsysteem, het centrale zenuwstelsel en het hormonale stelsel verstoren, en intellectuele en ontwikkelingsachterstanden bij kinderen in de hand werken. Hoewel het gebruik van PCB's

sinds 1985 vrij streng beperkt wordt in de EU en ze sedertdien ook niet meer geproduceerd mogen worden in EU-landen, vindt men ze toch nog vaak terug in menselijk bloedserum, vetweefsel en moedermelk.

<http://www.ovam.be/jahia/Jahia/pid/921>

Pesticiden – Dit is een algemene term voor chemische producten die bepaalde ongewenste organismen kunnen vernietigen. Tot de pesticiden behoren de herbiciden, die bepaalde planten verdelgen, de insecticiden, die insecten doden, en de fungiciden, die bepaalde schimmels bestrijden. Bepaalde chemische verbindingen in pesticiden stapelen zich tijdens ons leven op in ons lichaam. Beroepsblootstelling aan pesticiden (in de land- en tuinbouw bv.) kan het risico op voortplantingsproblemen of op bepaalde aandoeningen, zoals de ziekte van Parkinson, doen toenemen. Wanneer een ongeboren kind in de baarmoeder blootgesteld wordt aan sporen van pesticiden kan dit het risico op chronische ziekten of stoornissen in het latere leven verhogen.

<http://www.milieurapport.be/nl/feiten-cijfers/MIRA-T/milieuthemas/verspreiding-van-bestrijdingsmiddelen/>
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-76-06-669/EN/KS-76-06-669-EN.PDF (Engels)
www.pan-europe.info (Engels)

PFOs (perfluorverbindingen) – Perfluorverbindingen, met inbegrip van PFOA's, worden verwerkt in antikleeflagen voor keukengerei en verpakking voor fastfood, tapijten, meubilair en tal van andere voorwerpen voor thuis. Recente studies wijzen erop dat ze een ontwikkelingsachterstand bij baby's in de hand werken. Zo blijkt bijvoorbeeld uit een onderzoek dat moeders met opspoorbare concentraties van PFOA's in hun bloedplasma kleinere kinderen baren.

<http://www.greenpeace.nl/campaigns/giftige-stoffen-2/informatie-over-giftige-stoffe/de-stoffen-waar-het-om-gaat/perfluorverbindingen>
http://www.lne.be/themas/milieu-en-gezondheid/onderzoek/brandvertragers_en_perfluorverbindingen

PFOA (perfluorocetaanzuur) – Perfluorocetaanzuur is een perfluorverbinding (PFC). Sommige PFC's werden decennia lang gebruikt om producten te ontwikkelen die hitte-, olie-, vlek-, vet- en waterbestendig zijn. PFOA wordt gebruikt in de antikleeflagen van keukengerei en in sommige regenkleedij. Meerdere wetenschappelijke studies hebben aangetoond dat deze stof risico's inhoudt voor de gezondheid en voor de ontwikkeling van baby's en kinderen.

<http://www.milieu-en-gezondheid.be/rapporten/PHOS%20en%20PFOA.pdf>

Phtalaten – Ftalaten zijn chemische stoffen die gebruikt worden in honderden producten, bijvoorbeeld in speelgoed, vloer- en muurbekleding in vinyl, detergenten, smeermiddelen, voedselverpakkingen, farmaceutische producten, bloedzakjes en medische buisjes, en schoonheidsproducten zoals nagellak, haarlak, zeep en shampoo. Het zijn endocriene verstoorders die kunnen interageren met hormonen. Men maakt zich vooral zorgen over de effecten ervan op de geslachtshormonen – de oestrogenen bij vrouwen en de androgenen bij mannen – omdat die zo belangrijk zijn voor de ontwikkeling van het voortplantingssysteem.

<http://www.greenpeace.nl/campaigns/giftige-stoffen-2/informatie-over-giftige-stoffe/de-stoffen-waar-het-om-gaat/ftalaten> <http://www.greenfacts.org/nl/digests/ftalaten.htm>

POPs – Persistente Organische Stoffen, gekend onder de naam POP's, zijn toxische stoffen die door allerlei menselijke activiteiten in het milieu terechtkomen. Ze blijven lang in het milieu aanwezig en hebben nefaste gevolgen voor de gezondheid van de mens, de fauna en flora, en de ecosystemen.

United Nations Environment Programme, chemische producten.

<http://www.chem.unep.ch/pops/>

International POPs Elimination Network (IPEN)

<http://www.ipen.org/>

http://www.mmk.be/afbeeldingen/File/fiche_PCB.pdf <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=10331>

Schadelijke synthetische chemicaliën

<http://www.chemicalshealthmonitor.org/IMG/pdf/righttoknow-NL.pdf>

Tolueen – Tolueen komt van benzeen en wordt gebruikt in verf, verfverduuners, nagellak, vernis, lijm, rubber en bij bepaalde druk- en leerloopprocédés. Het kan op korte en lange termijn nefaste gevolgen hebben voor de gezondheid. Het inademen van tolueen kan euforie, duizeligheid en verwardheid veroorzaken, en kan op lange of minder lange termijn gevolgen hebben voor het centrale zenuwstelsel en talrijke andere organen. Als een zwangere vrouw aan tolueen wordt blootgesteld, kan dat een invloed hebben op de neurologische ontwikkeling van haar baby.

<http://www.mmk.be/vrij.cfm?id=223>

Toxische substanties – Een stof wordt als toxisch beschouwd als ze een bedreiging vormt voor de gezondheid van mens en dier. Sommige toxische stoffen kunnen snel worden afgebroken in ons lichaam of in het milieu, in tegenstelling tot de PBT's (de persistente, bioaccumulerende en toxische stoffen) die zeer zorgwekkend zijn.

<http://www.chemicalshealthmonitor.org>

Verminderde vruchtbaarheid – onvruchtbaarheid wordt gedefinieerd als de afwezigheid van zwangerschap na 1 jaar van regelmatig onbeschermd seksueel verkeer of wanneer een vrouw verschillende miskramen heeft. Er is een groeiende wetenschappelijke overtuiging dat het verminderen van de menselijke vruchtbaarheid gerelateerd is aan de blootstelling aan bepaalde door mensen gemaakte chemische stoffen. Binnen het steunpunt Milieu en Gezondheid wordt hier onderzoek naar uitgevoerd.

<http://www.milieu-en-gezondheid.be/nieuwsbrief/archief/biomonitor%2016/endocriene.pdf>

Health and Environment Alliance (HEAL)*

Karel De Grotelaan 28, B-1000 Brussel

Tel: +32 2 234 36 40

Fax: +32 2 234 36 49

E-mail: info@env-health.org

Websites: www.env-health.org

www.chemicalshealthmonitor.org

www.env-health.org/stopmercury

www.choosingourfuture.eu

* Vroeger het European Public Health Alliance
Environment Network (EEN)

De **Health and Environment Alliance (HEAL)** wil een gezond milieu promoten om de gezondheid van de bevolking te beschermen. HEAL is een netwerk van meer dan 50 groepen die burgers, zieken, vrouwenverenigingen, gezondheidswerkers en milieuoorganisaties uit heel Europa vertegenwoordigen. HEAL is actief op Europees niveau en houdt zich hoofdzakelijk bezig met de luchtkwaliteit, chemische producten, kwik, pesticiden, de klimaatverandering, de kwetsbaarheid van kinderen en een aantal andere EU-beleidsthema's die betrekking hebben op de volksgezondheid en het leefmilieu.

Het Chemicals Health Monitor-project (toezicht op de gezondheidsrisico's van chemische producten) biedt op zijn website een bron van informatie over chemische stoffen en ziekten die ermee in verband worden gebracht: www.chemicalshealthmonitor.org. De bedoeling van het project is om uit te leggen waarom het gebruik van sommige chemische producten beperkt moet worden en waarom de meest gevaarlijke producten vervangen zouden moeten worden. Dit project werd opgestart door de *Health and Environment Alliance* (HEAL), in samenwerking met andere organisaties.

MDRGF - Mouvement pour le Droit et le Respect des Générations Futures

40 rue de Malte, 75011 Parijs, Frankrijk

Tel: +33 1 45 79 07 59

E-mail: mdrgf2@wanadoo.fr

Website: www.mdrgf.org

De MDRGF (*Mouvement pour les Droits et le Respect des Générations Futures*)

is een vereniging zonder winstoogmerk die in 1996 in Frankrijk werd opgericht. Deze ngo houdt zich bezig met problemen in verband met chemische vervuiling, en in het bijzonder met pesticiden, die een probleem vormen voor de volksgezondheid. De MDRGF hekelt de negatieve gevolgen van de industriële landbouw en promoot valabele alternatieven zoals biologische landbouw of geïntegreerde productie. De MDRGF wordt op dit moment beschouwd als de ngo met de meeste expertise over de pesticidenproblematiek in Frankrijk.

Bond Beter Leefmilieu KOEPSEL VAN MILIEUVERENIGINGEN Vlaanderen ...

Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw (BBL)

Tweekerkenstraat 47, 1000 Brussel

Tel: +32 (0)2 282 17 20

Fax: +32 (0)2 230.53.89

E-mail: info@bblv.be

Website: www.bblv.be

Bond Beter Leefmilieu is de onafhankelijke federatie van meer dan 140 natuur- en milieuverenigingen in Vlaanderen. Wij zetten ons vanuit het middenveld in voor een rijke natuur en een divers landschap, een groene en gezonde woonomgeving op het platteland en in de stad, productie- en consumptiepatronen die de draagkracht van onze aarde respecteren. BBL werkt vanuit een visie op duurzame ontwikkeling: eerlijk delen van welvaart en milieugebruiksruimte, in Vlaanderen en elders, nu en later. Onze werking richt zich op het met raad en daad ondersteunen van onze verenigingen, het beïnvloeden van het beleid van overheden en maatschappelijke organisaties en het verduurzamen van het gedrag van het grote publiek en doelgroepen.

WECF The Netherlands

Biltstraat 445, 3572 AW Utrecht

The Netherlands

Tel: +31 30 2310300

Fax: +31 30 2340878

E-mail: wecf@wecf.eu

Website: www.wecf.eu

WECF werd opgericht in 1994. De Conventie van Rio in 1992 bracht vele actieve, enthousiaste Europese vrouwen bijeen die zich wilden inzetten voor duurzame ontwikkeling. Zij besloten hun krachten te bundelen in een nieuwe netwerkorganisatie, met als doel het creëren van een wereld in balans; een balans tussen milieu en economie, tussen gezondheid en economische groei én tussen mannen en vrouwen. WECF streeft naar een gezonde leefomgeving voor iedereen. Op dit moment bestaat het WECF netwerk uit meer dan 100 vrouwen- en milieu organisaties in veertig landen in Europa en Caucasus and Central Asia (EECCA regio), die gezamenlijk werken aan duurzame ontwikkeling, bescherming van gezondheid en milieu en armoedebestrijding. WECF heeft drie kantoren, in Nederland, Duitsland en Frankrijk. Met ons projectwerk ontwikkelen we praktische en betaalbare oplossingen op het gebied van chemicaliën, sanitatie, energie en voedselproductie. Met ons beleidswerk brengen we de perspectieven van vrouwen voor het voetlicht op Europees, VN en internationaal niveau.

De stripverhalen en de teksten uit deze publicatie en bijkomende informatie vindt u op de "Choosing our future"-website, op het adres www.choosingourfuture.eu.

Disclaimer: De tekst en de illustraties in deze brochure bevatten algemene informatie voor het publiek en zijn niet bedoeld om de adviezen van beroepsbeoefenaars uit de medische, wetenschappelijke of eender welke andere sector te vervangen. Deze brochure heeft niet de bedoeling zaken goed- of af te keuren en kan enkel verantwoordelijk worden gesteld ten opzichte van de producten, producenten, verdelers, diensten of dienstverleners die erin zouden zijn vermeld.

De *Health and Environment Alliance* (HEAL) en de *Mouvement pour les Droits et le Respect des Générations Futures* (MDRGF) danken het DG Leefmilieu van de Europese Unie voor zijn financiële steun voor deze publicatie. De standpunten die in deze publicatie naar voren worden gebracht, geven niet noodzakelijk die van de EU-instellingen weer.